

Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Kiertotaloutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma”

(2017/C 088/16)

Esittelijä: Babette Winter (DE, PES), Eurooppa- ja kulttuuriasioista vastaava valtiosihteeri Thüringenin osavaltiokansliassa

Viiteasiakirja: Komission tiedonanto ”Kierto kuntoon – Kiertotaloutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma”

COM(2015) 614 final

POLIITTISET SUOSITUKSET

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA

Yleistä

1. on tyytyväinen komission tarmokkaisiin pyrkimyksiin saada aikaan entistä vahvempi, kiertokulkuperiaatteella tuotteiden, materiaalien ja raaka-aineiden arvon kautta elinkaaren säilyttävä, kestäväpohjainen, vähähiilidioksidinen, teknologisesti edistysellinen, voimavaroja säästävä ja resurssitehokas talous, joka luo Eurooppaan pysyviä kilpailuetuja ja työpaikkoja;
2. painottaa, että näiden tavoitteiden saavuttamiseksi kaikissa jäsenvaltioissa on laadittava samanlainen toimenpidekehys, jonka avulla voidaan vihreän työllisyyden aloitteen ja uuden osaamisen ohjelman⁽¹⁾ mukaisesti luoda Euroopassa työllistymismahdollisuuksia hyödyntäen uusia työmarkkinarakoja, jotka syntyvät kiertotalouden kautta (kuten ympäristöä säästävä rakentaminen ja jätehuolto), ja kouluttaa työntekijöitä tarpeen mukaisesti. Tuen ja asianmukaisen koulutuksen avulla monia työttömiä voitaisiin saada takaisin työelämään ja yleisesti ottaen tarjota työntekijöille uusia työpaikkavaihtoehtoja;
3. korostaa, että monet EU:ssa tuotannon ja kulutuksen laukaisemat ongelmat aiheuttavat vaikutuksia muualla maailmassa, ennen kaikkea kehitysmaissa ja nopeasti kehittyvän talouden maissa, ja että siellä tapahtuvista tuotannon ja kulutuksen muutoksista on odotettavissa myös positiivisia seurauksia. AK myöntää vastuun, joka tästä lankeaa politiikan toimijoille, taloudelle ja yhteiskunnalle EU:ssa, ja suosittelee, myös 1. tammikuuta 2016 voimaan tulleen kestävän kehityksen YK-toimintaohjelman 2030 taustaa vasten, että keskitytään toimiin, joiden avulla voidaan kansainvälisellä tasolla varmistaa, että myös EU:n ulkopuolella käynnistetään tarvittavat toimet resurssien suojelemiseksi ja säilyttämiseksi;
4. tähdentää, että kunnianhimoisen tavoitteen eli suljettuun kiertoon perustuvan talouden saavuttaminen edellyttää kaikilta poliittisilta tahoilta tahtoa ryhtyä välttämättömiin toimenpiteisiin. Niitä ovat muun muassa tuotteiden ja palvelujen ekologinen suunnittelu, jätteen syntymisen välttäminen, kierrätys, materiaalien ja komponenttien jatko- ja uudelleenkäyttö sekä vahingollisten ainesosien määrän vähentäminen ja haitallisten ainesosien uudelleenkäsittely, jotta edistetään korjattavuutta, kierrätettävyyttä, ajan tasalle saattamista ja kestävyyttä. Lisäksi tarvitaan pysyvä muutos julkisten tahojen tavassa tarkastella tätä teemaa ja kuluttajien asennoitumisessa. On myös luotava vakaat markkinat uusioraaka-aineista saaduille tuotteille ja materiaaleille;
5. kannattaa kiertotaloutta koskevasta EU:n toimintasuunnitelmasta annetuissa neuvoston päätelmissä⁽²⁾ esitettyä kehotusta kiertotaloutta koskevan Euroopan komission toimintasuunnitelman ripeästä ja kunnianhimoisesta täytäntöönpanosta sekä sitä, että siirtyminen kiertotalouteen edellyttää pitkäaikaista sitoutumista ja toimimista useilla eri politiikanaloilla EU:ssa ja kaikilla hallinnon tasoilla jäsenvaltioissa ja että kaikkien hallintotasojen on tehtävä aktiivista yhteistyötä kaikkien taloudellisten ja yhteiskunnallisten toimijoiden sekä kansalaisten kanssa;

⁽¹⁾ COM(2014) 446 final ja COM(2016) 381 final.

⁽²⁾ 20. kesäkuuta 2016 kokoontuneen ympäristöneuvoston päätelmät, http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/env/2016/06/st10444_en16_pdf/

6. muistuttaa tässä yhteydessä, että jätehuollon palvelut tuotetaan usein SEUT-sopimuksen 14 artiklassa tarkoitettuina yleistä taloudellista etua koskevin palveluina ja että pöytäkirjassa N:o 26 yleistä etua koskevista palveluista annetaan muun muassa paljon harkintavaltaa paikallis- ja alueviranomaisille. Näin voidaan kehittää ja toteuttaa optimaalisia alueellisia ja paikallisia jätehuoltoratkaisuja;
7. muistuttaa, että tehokas yhteistyö eri toimijoiden ja alojen välillä on välttämätöntä laajamittaisen kiertotalousjärjestelmän aikaansaamiseksi. Perustamalla eri aloilla foorumeita ja klustereita, joilla yritykset ja poliittiset päättäjät toimivat yhteistyössä, voitaisiin kehittää yhdessä tuotteita, mahdollistaa avoimuus tietotekniikan ja tietojen vaihdon avulla, luoda yhteisiä tiedonkeruujärjestelmiä, laatia alakohtaisia standardeja sekä yhdenmukaistaa kannustimet ja välitysmekanismit;
8. katsoo, että koko kiertotalousstrategia on perustettava ajattelutavan aitoa uudistamista silmällä pitäen kautta elinkaaren (cradle-to-cradle) ulottuvien, ekologisesti parhaiden ratkaisujen tavoittelemiseen, nimenomaisesti riippumatta yksittäisten oikeussäännösten, strategioiden ja välineiden tämänhetkisestä tasosta, ja niiden kehittämisen ja muuttamisen tai täydentämisen on palveltava kokonaistavoitetta;
9. on vakuuttunut, että tässä onnistutaan vain siinä tapauksessa, jos toimintasuunnitelmassa mainitut lyhytkestoiset hankkeet saavat rinnalleen myös konkreettisia ja realistisia keskipitkän ja pitkän aikajakson tavoitteita, joiden avulla kaikki osapuolet pystyvät muokkaamaan varmalta pohjalta tarvittavat suunnitelmat ja luomaan edellytykset antavat perusrakenteet;
10. suosittaakin poliittisten kypsyttely- ja toimeenpanoprosessien pitkälisyyteen viitaten, että tähtäimeksi otetaan vuoteen 2050 ulottuva kausi⁽³⁾ ja määritellään tavoitteita ja väliaikaisia toimenpiteitä vuoteen 2030 ulottuvaa kautta ajatellen;
11. katsoo, että tärkeänä toimenä on aivan aluksi kartoitettava kriittisesti, ovatko tukiohjelmat, avustukset ja sääntelytoimet tehottomia tai jopa haitallisia ja mitkä ovat ne ensisijaiset ongelmat, joihin täytyy tarttua, ja missä aikataulussa;
12. on sitä mieltä, että tutkimusohjelmat, tukitoimet ja vapaaehtoiset välineet soveltuvat kapea-alaisuutensa vuoksi vain avustavaan rooliin pyrittäessä löytämään asianmukaiset ratkaisut EU:n kohtaamiin haasteisiin. Esimerkkinä vaatimattomasta suoriutumisesta mainittakoon tässä yhteydessä 20 vuotta sitten perustettu EU:n ympäristöasioiden hallintajärjestelmä EMAS, jota EU:ssa on toistaiseksi ryhtynyt soveltamaan vain noin 4 000 yritystä ja ei-kaupallista laitosta, joilla on osapuilleen 10 000 toimipaikkaa. Sitä vastoin suunnilleen 30 miljoonaa yritystä on jättänyt tämän välineen ottamatta käyttöön;
13. suosittaa tavoitteiltaan kunnianhimoista lainsäädäntöön perustuvaa ohjausta ja sitä tukevia toimenpiteitä. Tällöin tulisi noudattaa myös innovatiivisia toimintamalleja, joista esimerkkinä mainittakoon Top-Runner⁽⁴⁾. Tästä kertyy hyötyä luonnonvarojen ja ilmaston ohella ennen kaikkea myös kuluttajille, joiden menot supistuvat pitkäkestoisesti, sekä taloudelle, joka pystyy kiristämään kilpailevien kansantalouksien edelle innovaation alalla;
14. toteaa, että monet paikallis- ja alueyhteisöt ovat jo ryhtyneet toteuttamaan erilaisia aloitteita resurssitehokkuuden ja kiertotalouden edistämiseksi. Nämä aloitteet ovat hyviä esimerkkejä, joista muut voivat ottaa mallia. Komission tulisi tukea olemassa olevia kokemustenvaihdon foorumeja;
15. pahoittelee, että koulutuksen ja valvuttamisen ulottuvuus puuttuu toimintasuunnitelmasta kokonaan, ja kehottaa komissiota kehittämään tätä seikkaa yhdessä jäsenvaltioiden, alue- ja paikallisviranomaisten ja muiden kumppanien kanssa sekä edistämään tietämyksen ja asiaankuuluvien parhaiden käytänteiden kehittämistä ja jakamista tietoisuuden lisäämiseksi. Komitea suhtautuu tässä yhteydessä myönteisesti erityisten erikoistumismoduulien sisällyttämiseen kyseeseen tuleviin yleissivistäviin opintokursseihin ja soveltuviin ammatillisen koulutuksen kursseihin tiiviissä yhteistyössä yritysmaailman sekä tutkimus- ja opetusalan kanssa;

⁽³⁾ Euroopan parlamentin 9. heinäkuuta 2015 antama päätöslauselma aiheesta "Resurssitehokkuus: siirtyminen kohti kiertotaloutta" (2014/2208(INI)).

⁽⁴⁾ CDR 140/2011.

Tuotesuunnittelu ja tuotantoprosessit

16. toteaa, että komissio rakentaa vakiintuneiden strategioiden pohjalle ja että monilta aloilta puuttuvat konkreettiset toimet, esimerkiksi yhdenmukaiset kriteerit näiden strategioiden soveltamiseksi ja täytäntöön panemiseksi. Ilmoitetuissa laajennettua tuotevastuuta koskeissa säädösehdotuksissa tulisi kuitenkin myös mainita konkreettisesti, miten valmistajien on määrä toteuttaa tuotteiden kaikkien kustannusten sisällyttäminen kautta koko arvoketjun;

17. suositaa yleistavoitteiden saavuttamista ja kaikkien politiikanalojen yhtenäisyyttä ajatellen avustusten hyväksymisprosessin seurantaan liitettäväksi menettelyjä, joilla varmistetaan, että tulevaisuudessa ei myönnetä avustuksia sellaisia tuotantoyksiköitä tai tuotekehitystoimia varten, jotka eivät vastaa ekologisesta suunnittelusta annettuja ohjeita;

18. painottaa, että ekosuunnitteluvaatimuksia on tarkasteltava perinpohjaisesti uudelleen⁽⁵⁾ ja että tulee tutkia tuote- tai toimialakohtaisten ekosuunnitteluvaatimusten asettamista;

19. kehottaa tässä yhteydessä Euroopan komissiota esittämään mahdollisimman pian direktiivin 2009/125/EY (ekosuunnitteludirektiivi) täytäntöönpanemiseksi kunnianhimoisen ekosuunnittelua koskevan työohjelman, jonka oli alun perin määrä kattaa vuodet 2015–2017;

20. korostaa, että tuotannon jätettä ja sivutuotteita voidaan käyttää muiden tuotantomuotojen uusioraaka-aineina. Erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä (pk-yritykset), jotka ovat useiden alueiden talouden selkäranka, onkin tässä suhteessa vielä paljon teolliseen symbioosiin liittyvää potentiaalia aitoa kiertotaloutta silmällä pitäen. Tässä yhteydessä olisi vähennettävä mahdollisimman paljon pk-yrityksiä nykyisin haittaavia sääntelysteitä ja minimoitava ne uusissa säädöksissä. Olisikin toteutettava esimerkiksi jätepuitedirektiivin 5 artiklan 2 kohdassa ja 6 artiklan 2 kohdassa mainitut toimet kriteerien asettamiseksi sivutuotteiden määrittelyä tai jätteeksi luokittelun päättymistä varten;

21. suositaa komissiolle ja jäsenvaltioille, että ne laativat sitovat säännöt kestävyysajattelun mukaisesta hankinnasta ja yhteistyöstä koko arvoketjun mitalta myös talouselämän osalta, mikäli itse asetettuja velvoitetta ei täytetä kohtuullisessa ajassa ja riittävässä laajuudessa. Jäsenvaltioiden olisi toimeja toteuttaessaan kuultava alue- ja paikallisviranomaisia;

22. toteaa, että vaikka kohdassa 12 edellä huomautetaan EMAS-järjestelmän vähäisestä hyödyntämisestä, välineellä on periaatteessa suuri potentiaali (tuotanto)prosessien (tehottomien ja/tai ympäristön kannalta haitallisten) materiaalivirtojen havaitsemisessa ja kirjaamisessa, ja onkin hyvillään, että komissio ottaa toimintasuunnitelmassa tavoitteeksi kyseisen välineen edelleenkehittämisen yritysten, varsinkin pk-yritysten, hyödyksi. Komitea muistuttaa, että EMAS on lisäksi ainoa hallinnointijärjestelmä, joka soveltuu erinomaisesti myös systeemisen avoimuuden ja valvonnan ansiosta todentamaan luotettavasti tällaiset materiaalivirrat;

23. suositaa tämän vuoksi, että EMAS nivotaan vapaaehtoisena välineenä näyttöön tarvittavien todistusten ja tietojen uskottavaa todentamista varten tähänastista paljon vahvemmin muuhun lainsäädäntöön ja siihen liittyviin valvontatoimiin;

Kulutus

24. korostaa, että kulutuskäyttäytyminen ja yhteiskunnalliset virtaukset ovat tärkeämpi syy esimerkiksi sähkölaitteiden ja asusteiden alalla ilmenevään tuotteiden jatkuvasti lyhenevän käyttöiän ongelmaan kuin oletettu ja todellinen tekninen vanhentuminen;

25. huomauttaa tähän liittyen painokkaasti, ennen muuta yhteiskunnalliseen ja eettiseen kontekstiin viitaten, että komission, jäsenvaltioiden sekä erityisesti paikallis- ja alueyhteisöjen – kansalaisia lähimpänä olevina poliittisina tasoina – täytyy ryhtyä toimiin yleisen, jatko- ja uudelleen koulutuksen alalla, jotta niin kansalaisten parissa kuin talouselämässä pystytään oleellisesti parantamaan kestävyysperiaatteiden mukaisen ja niiden vastaisen kulutuksen, jätteiden syntymisen estämisen, luonnonvarojen säilyttämisen ja ympäristönäkökohtien, tuottajan vastuun ja tuotesuunnittelun ja tuotteiden mainostamisen välisten yhteyksien havaitsemista ja käsittämistä. Komitea suositaa, että mainitunlaisille seikoille annetaan merkittävämpi sija koulutusohjelmissa ja tiedotuskampanjoissa;

⁽⁵⁾ CDR 4083/2014; Euroopan parlamentin päätöslauselma 2014/2208 (INI).

26. suositaa, että tuotteiden ympäristövaikutukset ilmoitetaan avoimesti kaikessa laajuudessaan, asiaankuuluvien merkintäjärjestelmien avulla, ja että tässä yhteydessä hyödynnetään nykyisistä merkinnöistä saatuja kokemuksia. Merkintöjen on oltava yksinkertaisia ja ymmärrettäviä, ja merkinnöissä annettujen tietojen on oltava avoimia ja todennettavia;

27. on sitä mieltä, että tuotteen ympäristöjalanjälki on toimintamalli, joka soveltuu tähän tarkoitukseen hyvin. Komitea huomauttaa kuitenkin, että sen metodologia vaatii vielä tuntuvasti kehitystyötä ja että tuotteen ympäristöjalanjäljestä on tehokkaaksi vastalääkkeeksi merkintöjen paljouteen ja siihen liittyvään epäselvyyteen vasta yleisesti sitovana. Lisäksi sen täytyy olla kilpailukykyäkohtien ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisen valossa helppokäyttöinen tuotteiden valmistajille välineen todistusvoimasta ja kontrolloitavuudesta silti tinkimättä. Tätä edistäisi eurooppalaisen merkinnän luominen, jolla saataisiin aikaan kiertotaloudelle ovia avaava selkeä ja myönteinen maine. Koska merkintää ja sitä koskevaa viestintää varten tarvitaan strategia, on toteuttava suunnitelma, jonka avulla strategia voidaan konkretisoida, sisältäen esimerkiksi kehittämisohjelmia ja julkisuuskampanjoita EU:n tasolla;

28. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita tarkistamaan verotusjärjestelmää keskipitkällä aikavälillä siten, että primaariraaka-aineiden kulutusta verotetaan tiukemmin kuin uudelleenkäytettävien sekundaariraaka-aineiden, -materiaalien ja -komponenttien kulutusta, jotta kannustetaan merkittävästi enemmän käyttämään uudelleen raaka-aineita, materiaaleja ja komponentteja, jotka on jo saatettu talouden kiertoon, sen sijaan, että käytettäisiin uusia primaariraaka-aineita. EU:n arvonalisäverodirektiiviä on ehkä syytä tarkistaa, jotta ei estetä arvonalisäverokantojen eriyttämistä tätä tarkoitusta varten. Lisäksi komission ja jäsenvaltioiden olisi yhteistyössä paikallis- ja alueyhteisöjen kanssa edistettävä enemmän sekundaariraaka-aineiden, -materiaalien ja -komponenttien käyttöä myös muilla soveltuvilla taloudellisilla välineillä;

29. panee merkille, että ympäristöä säästävä julkinen hankinta voi olla tärkeä ponnin kiertotaloudelle, koska sen osuus bruttokansantuotteesta on suuri. AK huomauttaa lisäksi, että paikallis- ja alueyhteisöjen hankintavolyymi EU:ssa on erittäin suuri, joten niillä on keskeinen asema ympäristöä säästävissä julkisissa hankinnassa. Tätä kautta vihreä talous saa kasvuun tarvitsemiaan kannustimia ja näin avautuu huomattavaa työllistämispotentiaalia, jolloin pk-yritysten vihreä toimintasuunnitelma ja vihreä työllisyysaloite voidaan toteuttaa paremmin ⁽⁶⁾;

30. toteaa, että jo vuosia peräty ympäristöä säästävän julkisen hankinnan politiikan merkittävä käytännön soveltaminen puuttuu edelleen, ja onkin tyytyväinen kaikkiin komission aloitteisiin, jotka edistävät tämän hankintapolitiikan tuloksekkaampaa soveltamista. Komitea korostaa, että julkisissa hankinnoissa on tärkeää ottaa huomioon alimman hinnan lisäksi myös nk. kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous. Tämä merkitsee panostamista sellaisten ratkaisujen hankkimiseen, joiden elinkaarikustannukset ovat muita alhaisemmat, joiden tekninen suorituskyky on vahva ja jotka ovat kaiken kaikkiaan kestäväpohjaisempia. Tämäntyyppiset käytännöt olisi sisällytettävä rakennerahastoja koskeviin asetuksiin, sillä tällä tavoin voitaisiin parantaa uusioraaka-aineiden pääsyä markkinoille;

31. panee merkille, että vaikka EU:n jäsenvaltiot ovat panneet täytäntöön EU:n uudet julkisia hankintoja koskevat säännöt ⁽⁷⁾, on olemassa muitakin mahdollisuuksia tehdä kestäväpohjaisia, kilpailukykyisiä, innovaatioita synnyttäviä ja läpinäkyviä hankintoja, kuten sääntöjen järkevöittäminen ja sähköisten menettelyjen käytön lisääminen. Komitea katsoo, että EU:n uusien julkisia hankintoja koskevien sääntöjen uusista mahdollisuuksista olisi tiedotettava laajemmin yrityksille ja etenkin pk-yrityksille;

32. kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita laatimaan suuntaviivoja ja ehdotuksia, joilla ympäristöä säästävän julkisen hankinnan politiikan käyttöönottoa vauhditetaan. Euroopan komission julkaisema käsikirja "Buying Green! A Handbook on green public procurement" on hyvä alku asiassa. Komitea kehottaa myös sisällyttämään tähän käsikirjaan luettelon uusioraaka-aineista ja materiaaleista, joita voidaan käyttää ympäristöä säästävissä julkisissa hankinnoissa, sekä tuotteista, jotka on saatu käyttämällä kyseisiä raaka-aineita ja materiaaleja. Luettelo olisi ajantasaistettava säännöllisesti;

33. edellyttää, että vuonna 2016 voimaan tulleen EU:n oikeuskehyksen tulevien muutosten valossa ympäristöä säästävän julkisen hankinnan politiikan ottaminen huomioon tehdään pakolliseksi julkisten hankintojen alalla, jos ne ylittävät EU:n laajuisen tarjouskilpailun kynnysarvot, sekä hankkeissa, joita tuetaan julkisin varoin. Ympäristöä säästäviä hankintoja tulisi joka tapauksessa soveltaa EU:n tukiohjelmien yhteydessä, koska kyseiset hankkeet voivat palvella esikuvina ja ponttimena ympäristöä säästävän julkisen hankinnan politiikan soveltamiseen;

⁽⁶⁾ COM(2014) 440 final ja COM(2014) 446 final.

⁽⁷⁾ Direktiivit 2014/23/EU, 2014/24/EU ja 2014/25/EU.

34. suositaa tämän vuoksi, että EU:n oikeuden yhtenäisyyden takaamiseksi ja edellä esitetyn suosituksen mukaisesti tarkistetaan julkisia hankintoja koskevaa direktiiviä (2014/24/EU) siten, että julkisissa hankintatoimissa pitää periaatteessa antaa etusija kestävyysajattelun mukaisille, voimavaroja säästäville ja resurssitehokkaille tuotteille ja ratkaisuille ja että mikäli niitä ei valita, asia on perusteltava. Komitea suositaa myös sellaista seuranta, jossa perinteisten ja yksinomaan hintasuorituskyky-suhteen tarjoamia lyhytaikaisia voittoja hakevien julkisten hankintojen kustannuksia verrataan ympäristöä säästävän julkisen hankinnan kustannuksiin ja arvioidaan niihin nähden koko arvoketjun mitalta. Komitea suositaa lisäksi, että hankintojen ilmoitusjärjestelmiä kehitetään siten, että niistä voidaan tarvittaessa saada vertailutietoja erilaisista hankkeista ja niiden kriteereistä;

Jätteiden hävittäminen

35. tukee komission pyrkimystä parantaa yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa, jotta jätteitä koskevan EU:n lainsäädännön täytäntöönpanoa tehostetaan, ja tähdentää, että paikallis- ja alueyhteisöillä on siinä tärkeä rooli. AK pyytääkin komissiota huolehtimaan siitä, että jäsenvaltiot osallistavat paikallis- ja alueyhteisöt tiiviisti tarvittaviin teknisiin ja julkistaloudellisiin toimenpiteisiin ja hyvien käytänteiden vaihtoon;

36. toistaa Euroopan komissiolle ja jäsenvaltioille osoittamansa kehotuksen edistää laadukkaan kierrätyksen käyttöönottoa varsinkin vielä muita vähemmän kehittyneillä alueilla ja kiirehtii lisäksi jatkamaan taloudellisten välineiden, kuten aiheuttamisperiaatteen soveltamisen ja kaatopaikkaverojen ja ”maksaa itse omat jättekustannuksesi” -järjestelmien, käyttöönottoa⁽⁸⁾;

37. tähdentää, että kun otetaan huomioon EU:n alueiden ja jäsenvaltioiden väliset erot voimassa olevassa jätehuoltolainsäädännössä asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa, on erittäin tärkeää kannustaa yhteistyön tekemiseen ja hyvien käytänteiden yleistämiseen tällä alalla niin, että autetaan muita heikommin edistyneitä jäsenvaltioita ja alueita saavuttamaan lopulliset päämäärät. Tämä on erityisen tärkeää harvaan asutuilla alueilla, saarialueilla ja syrjäisimmillä alueilla, missä väestökehityksen aiheuttama paine on kova ja etäisyydet jätteenkäsittelylaitoksiin pitkät, minkä vuoksi jätteettömyyden lopullista tavoitetta on lähes mahdoton saavuttaa;

38. korostaa, että kuluttajat on saatava paljon nykyistä laajemmin mukaan kaikkiin jätteiden loppukäsittelyyn liittyviin toimiin. Tästä syystä kiinteän yhdyskuntajätteen käsittelystä vastaavien paikallis- ja alueviranomaisten on tiedotettava avoimesti kaikkien materiaalien käsittely- ja kierrätysprosesseista, jotta kuluttajat saadaan osallistumaan enemmän tällaisten materiaalien syntymisen ehkäisemiseen ja niiden kierrätykseen;

39. painottaa, että tasavertaiset toimintamahdollisuudet sovellettaessa jätteiden keruuta ja käsittelyä koskevia määräyksiä on tärkeä tekijä pk-yritysten kilpailukyvyllä EU:n sisämarkkinoilla;

40. on tyytyväinen komission aikomukseen paneutua jätteen käyttöön energian tuottamiseen energia- ja ilmastopolitiikan yhteydessä. AK korostaa, että tämän tulee pohjautua EU:n jätehierarkiaan eli jättevolyymien supistamiseen mahdollisimman vähiin ja elinkaariajatteluun ja että kiertotalousmalli korkeine uudelleenkäyttö- ja kierrätysosuuksineen ei saa jäädä toissijaiseksi energiantuotantotarkoituksiin nähden⁽⁹⁾;

41. toteaa, että jätteet, joita ei voida välttää tai kierrättää, on järkevää käsitellä tehokkaissa lämpövoimaloissa (waste-to-energy) etenkin silloin, kun energia käytetään samanaikaisesti. Tässä yhteydessä on vältettävä jätteiden loppukäsittely- tai polttoinfrastruktuurien ylivoimistamista;

42. kannattaa voimakkaasti Euroopan komission aikomusta nopeuttaa tarkistetun jätteen siirtoasetuksen täytäntöönpanoa ja torjua näin kulutusjätteen laitonta vientiä ja jätteen siirtoa EU:ssa tai sen ulkopuolella sijaitseviin sääntöjenvastaisiin käsittelylaitoksiin. Euroopan komission tulisi ottaa toimivaltaiset paikallis- ja alueyhteisöt tiiviisti mukaan toimintaansa ja edistää jätteiden siirtoja koskevan sähköisen tietojenvaihdon kehittämistä sekä laatia ohjeet asianmukaisesta tarkastusten suunnittelusta, jota koskeva vaatimus sisältyy direktiivin uusimpaan tarkistukseen;

Uusioraaka-ainemarkkinoiden vahvistaminen

43. on periaatteessa sitä mieltä, että laatustandardien määrittäminen kuuluu tarpeen mukaisesti raaka-aineita käyttävälle teollisuudelle, koska ainoastaan tuotteiden valmistajat tietävät, mitä ominaisuuksia näiden tuotantoonsa tarvitsemilla raaka-aineilla ja materiaaleilla on oltava. Komitea korostaa kuitenkin tässä yhteydessä, että ratkaisevaa tulisi olla tuotteen laadun eikä sen alkuperän;

⁽⁸⁾ CDR 4083/2014.

⁽⁹⁾ CdR 3751–2013.

44. katsoo kuitenkin, että komission vastuulla on määrittää ja poistaa olemassa olevat oikeudelliset esteet, jotka ehkäisevät uusioraaka-aineiden käytön tai haittaavat sitä, mikäli turvallisuusnäkökohdat (esim. vaaralliset aineet, eläintaudit, hygienia) eivät tee tätä mahdolliseksi;

45. on tyytyväinen komission aikomukseen esittää rajapintoja kemikaali-, tuote- ja jätelainsäädännön välille ja katsoo, että sen täytyy tapahtua mahdollisimman nopeasti. AK tähdentää tässä yhteydessä, että vaarallisten ja myrkyllisten aineiden korvaaminen saatavilla tai kehitteillä olevilla turvallisilla vaihtoehtojilla sekä vaarallisten kemikaalien jäljitettävyyden arvoketjuissa ja materiaalien kiertokulussa ovat välttämättömiä seikkoja kiertotalouden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi;

Painopistealueet

46. on tyytyväinen siihen, että komissio kohdistaa huomiota muoveihin, ja viittaa lausuntoonsa aiheesta "Vihreä kirja ympäristössä olevaa muovijätettä koskevasta eurooppalaisesta strategiasta" ⁽¹⁰⁾ sekä korostaa, että muovien käyttämisestä tietyillä aloilla on annettava säännökset, jotta niiden uudelleenhyödyntämistä yksinkertaistetaan tai rajoitetaan niiden käyttämistä tietyillä aloilla. Muoveja, jotka sisältävät ympäristön ja terveyden kannalta haitallisia aineita, ei tulisi käyttää uudelleen tai kierrättää, jos haitta-aineita ei voida poistaa käsittelyllä ja siirtää pois aineiden kierrosta. Haitallisia aineita sisältävät muovit olisi poistettava kierrosta esimerkiksi polttamalla. On tärkeää, että komissio ottaa tämän näkökohdan huomioon sääntöjä ja tavoitetasoja laatiessaan. Komission olisi vaikutettava lisäksi siihen, että primaarituotannossa luovutaan mahdollisimman pian ympäristön ja terveyden kannalta haitallisista aineista;

47. huomauttaa, että monilla uusilla yhdistelmäateriaaleilla voi olla myönteisiä ympäristövaikutuksia (kuten esimerkiksi eristys ja painon keventäminen), mutta toisaalta ne voivat asettaa elinkaarensa aikana uusia haasteita, jotka liittyvät uusiokäyttöön, kierrätykseen tai hävittämiseen;

48. arvostelee sitä, ettei toimintasuunnitelmassa anneta enempää huomiota roskaamisen ja muovien huuhtoutumisen kaltaisille tärkeille aiheille, ja kehottaa komissiota käsittelemään näitä aihepiirejä riittävän laajasti vuodeksi 2017 lupaamassaan, muovien asemaa kiertotaloudessa koskevassa strategiassa ja asettamaan selkeitä tavoitetasoja ongelmanratkaisua ajatellen;

49. suosittaa, että komissio ja jäsenvaltiot edistävät markkinavetoisia aloitteita kierrätysmateriaalien käytön parantamiseksi luomalla vero- ja talouskannustimia yrityksille, jotta ne soveltaisivat kiertotalouteen perustuvia liiketoimintamalleja, ja kuluttajille, jotta nämä ostaisivat kiertotaloutta tukevia tuotteita ja palveluita;

50. pitää ruoan haaskauksen vähentämistä niin taloudellisesti kuin ekologisesti tärkeänä kiertotalouden osa-alueena ja viittaa tähän liittyen säädöspaketista antamiinsa lausuntoihin sekä oma-aloitteiseen lausuntoonsa elintarvikejätteestä ⁽¹¹⁾;

51. ei katso, että toimenpiteet ruoan haaskauksen vähentämiseksi arvoketjussa kuuluvat yksinomaan jäsenvaltioiden, paikallis- ja alueyhteisöjen ja yritysten vastuulle, vaan näkee Euroopan komissiolla ja muilla EU:n toimielimillä olevan keskeinen rooli asiassa, kun ajatellaan aiheen yhteenkuuluvuutta muiden politiikanalojen (esim. terveysvaatimukset/ kuluttajansuoja, kaupassa sovellettavat standardit, maataloustuet) kanssa;

52. katsoo, että erityisesti rakennusteollisuuden alalla täytyy soveltaa kokonaisvaltaista tarkastelutapaa, koska sieltä on peräisin valtavan suuria määriä jätteitä ja koska ne ovat yhä kompleksisempia. Varsinkin rakennusalan tuotteiden suhteen on pyrittävä ekologiseen suunnitteluun niiden koko elinkaaren mitalta, ja sitä tuleekin soveltaa tähän tuoteryhmään laajamittaisemmin. Vaikka on kiistämätöntä, että resurssitehokkuuden parantamisesta EU:n rakennusallalla on hyötyä, erilaiset kansalliset julkis- ja yksityissektorin lähestymistavat lisäävät toimintaympäristön monimutkaisuutta kaikkien asianomaisten osapuolten kannalta. Yhteisten tavoitteiden, indikaattorien ja tietojen puute sekä se, että erilaisia toimintamalleja ei tunnusteta vastavuoroisesti, saattaa nopeasti tehdä tyhjäksi tähän mennessä saavutetun edistyksen ja aiheuttaa sisämarkkinoiden vääristymistä suunnittelun, rakentamisen ja tuotannon aloilla;

⁽¹⁰⁾ CdR 3751-2013.

⁽¹¹⁾ CDR 6646/2015.

53. on sitä mieltä, että kun kiertotalouden periaatteita sovelletaan kiinteistö- ja rakennusallalla, on hankesuunnittelun oltava ”kerroksittaista”, on valittava asianmukaiset materiaalit ja komponentit sekä otettava jo rakentamisessa huomioon purkaminen ja mukautumiskyky. Tämän vuoksi on otettava mukaan teollisuus, määriteltävä jätteet uudelleen arvokkaaksi resurssiksi ja muodostettava rakennuksista ”materiaalivarastoja” tulevia sukupolvia varten. Tätä varten on luotava rakenteita ja komponentteja, jotka voidaan purkaa osittain tai kokonaan, jotta voidaan käyttää uudelleen erilaisia ainesosia, ottaa talteen materiaaleja tai rakentaa kokonaisia rakennuksia uudelleen toiseen paikkaan;

54. korostaa rakennusjätteen kiertotalouden alueellista merkitystä, koska jätettä ei massiivisuutensa ja painonsa takia ole taloudellisesti kannattavaa kuljettaa pitkiä matkoja, minkä vuoksi se pysyy suureksi osaksi alkuperäalueellaan;

55. pitää rakennusteollisuutta kaikenlaisien julkishallinnon tahojen tärkeänä toimintakenttänä, koska ne omistavat julkisia rakennuksia ja ovat vastuussa infrastruktuurin luomisesta ja ylläpitämisestä. Niinpä niiden pitäisi raivata tietä, jotta innovatiiviset, ympäristöystävälliset menetelmät ja tuotteet, esimerkiksi teiden rakentamisessa ja maa- ja vesirakentamisessa käytettävä, rakennus- ja purkujätteistä sivutuotteena saatava uusiokiviaines, pääsevät laajamittaisesti markkinoille ⁽¹²⁾;

56. korostaa, että paikallis- ja alueyhteisöillä on erityisen tärkeä tehtävä rakennus- ja purkutöiden luvanmyöntäjinä ja että niiden tulisi saada EU:n suuntaviivojen kautta tukea kiertotalouden liittämisessä tähän alaan;

57. toistaa, että rakennusten elinkaaren mittaisen ympäristötehokkuuden arvioimiseen tarvittavien indikaattorien kehittäminen on tärkeää EU:n paikallis- ja alueyhteisöille ja edellytys yleisten tavoitteiden ja normien kehittämiselle rakennusalan ympäristönsuojelutoimia varten. Paikallis- ja alueyhteisöt pitäisi osallistaa näiden indikaattorien laatimiseen ⁽¹³⁾;

58. toteaa, että toimintasuunnitelmassa ei käsitellä lainkaan farmaseuttisia tuotteita ja nanomateriaaleja jätteinä tai ympäristön kuormittajina ja että niihin on puututtava pikaisesti uusina painopistealoina asianomaisten strategioiden avulla;

Innovaatiot, investoinnit ja muut horisontaaliset toimenpiteet

59. on hyvillään, että komissio sitoutuu toimintasuunnitelmassa tukemaan jäsenvaltioiden ja paikallis- ja alueyhteisöjen kiertotaloustoimintaa kohdennetuin toimenpitein ja osoittaa niille lisäksi erilaisista EU:n rahoitusvälineistä, kuten Euroopan rakenne- ja investointirahastoista, ESIR-rahastosta, Life-ohjelmasta, Horisontti 2020 -puiteohjelmasta sekä COSME-ohjelmasta, varoja kiertotaloutta koskevien hankkeiden kehittämiseen. Komitea korostaa tarvetta parantaa eri rahastojen ja ohjelmien välistä yhteisvaikutusta ja yksinkertaistaa niiden käyttöä. Se kehottaa ottamaan käyttöön keskitettyyn asiointipisteeseen perustuvan lähestymistavan;

60. viittaa tässä yhteydessä siihen, että useissa tapauksissa näitä rahoitusvälineitä ei ole tarkoitettu alueiden ja paikallis- ja alueyhteisöjen tarpeisiin, ja pyytäkään suuntamaan niitä myös näiden tahojen tarpeita ja rahoituksellisia ja hallintoteknisiä mahdollisuuksia ajatellen. Toimenpiteitä ja välineitä on mukautettava Euroopan alueiden erilaisiin tilanteisiin ottaen huomioon etenkin asukastiheys ja sen jakaantuminen alueelle;

61. huomauttaa, että Euroopan rakenne- ja investointirahastojen toimenpideohjelmista päätettiin jo ennen toimintaohjelmaa eikä kiertotalouden edellyttämiä investointitoimenpiteitä siksi voitu suunnitella siten, että ne tarjoaisivat mahdollisuuden toteuttaa myös pienimuotoisempia hankkeita aiheina jätteen syntymisen välttäminen, verkostojen perustaminen uudelleenkäyttöä, korjaustoimintaa, jakamistaloutta sekä uusien jätteenlajittelun ja -käsittelyn menettelytapojen kokeilemista varten tai pk-yritysten valmiuksien parantaminen tai yleisön valveuttaminen;

62. kehottaa näin ollen Euroopan komissiota ottamaan tämän entistä perusteellisemmin huomioon seuraavalla tukikaudella ja kaiken kaikkiaan antamaan kiertotalousaiheelle rakenne- ja investointirahastotoimissa tulevalla tukikaudella yhtä ensisijaisen aseman kuin ilmastomuutoskysymyksellä on jo tähän mennessä ollut;

⁽¹²⁾ Ks. komission yksiköiden valmisteluasiakirja *EU GPP Criteria for Office Building Design, Construction and Management*, 20. toukokuuta 2016, SWD(2016) 180 final.

⁽¹³⁾ CDR 4084/2014.

63. kehottaa Euroopan komissiota tukemaan murroksellista teknologiaa (disruptive technologies) – joka voi muuttaa merkittävästi tai jopa syrjäyttää kokonaisia markkinasegmenttejä – yhä enemmän myös kiertotaloudessa, jotta tietämys saadaan paremmin käyttöön;

Seuranta ja hallinnointi

64. kehottaa Euroopan komissiota esittämään alueiden komitealle säännöllisiä raportteja edistymisestä toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa, keskustelemaan saavutetusta edistyksestä säännöllisesti alueiden komitean kanssa ja tutkimaan mahdollisuutta esittää alueiden komitealle pyyntöjä laatia suuntaa-antavia lausuntoja, jotta komitea voisi tehdä oman osuutensa jo politiikan valmisteluvaiheessa.

Bryssel 12. lokakuuta 2016.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Markku MARKKULA
